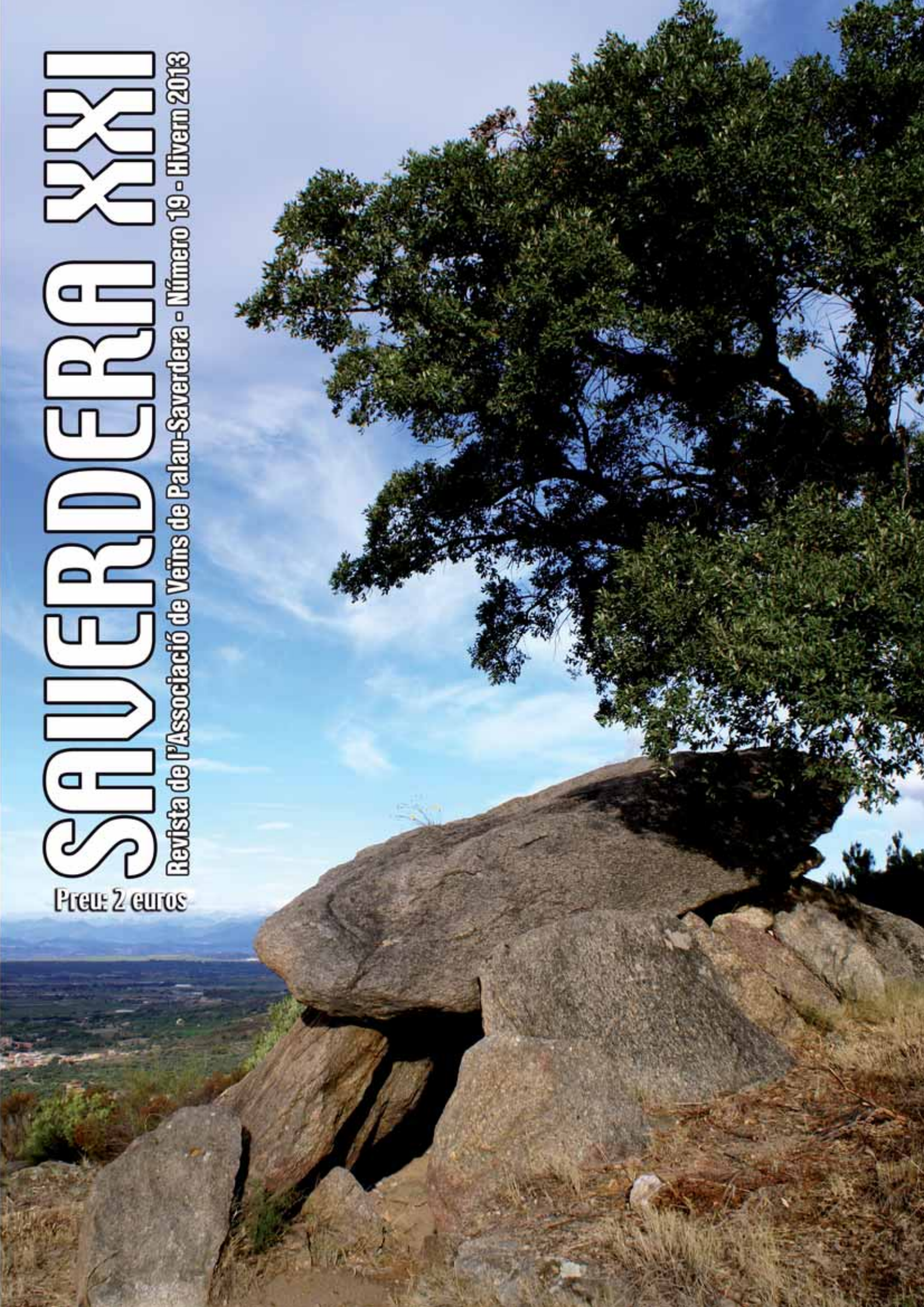

SAVERDERA XXI

Revista de l'Associació de Veïns de Palau-Saverdera - Número 19 - Hivern 2013

Preu: 2 euros

2014

GENER						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

FEBRER						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

MARÇ						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

ABRIL						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

MAIG						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

JUNY						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

JULIOL						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

AGOST						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

SETEMBRE						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

OCTUBRE						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

NOVEMBRE						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

DESEMBRE						
dl	dt	dc	dj	dv	ds	dg
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Sumari

Editorial

Si fem una ullada a les editorials dels darrers números de Saverdera XXI notarem que abunden els missatges d'optimisme per no caure en el desànim social en què encara estem immersos, així com avisos sobre la fragilitat econòmica amb què gestionem la nostra associació i la revista en particular. La darrera crida al "mecenatge" popular potser va ser malentesa, en qualsevol cas va resultar anèmica i decebedora. No volem amagar la realitat: el conjunt de les activitats que organitzem al llarg de l'any és possible per les aportacions extra de la butxaca de membres de la mateixa associació.

No ha de resultar estrany que limitem el tiratge d'aquesta edició, que la distribuïm amb gratuïtat només als socis i a entitats col·laboradores, i que posem per primera vegada un preu simbòlic però real (dos euros) als veïns i la resta de lectors per a qui la seva adquisició resulti estimable. Dit això, amb un cert ànim de recança, volem alhora renovar el nostre inconformisme d'artistes rebels envers les institucions polítiques i poders econòmics que han augmentat un any més el seu descrèdit i promeses fal·laces. Els conformistes les accepten com una pomada balsàmica; les associacions cíviques, minúscula en el nostre cas, les rebutgem.

L'any 2014 tindrà un calendari de reptes per al poble català que no és fàcil predir si tindrà un color vermell de prosperitat i de festa o bé d'augment de recels i conflictes. Ens engresca la idea de poder imprimir Saverdera XXI en una Catalunya sobirana, però és més fort l'ideal que tots els canvis o desenvolupaments que es puguin produir estiguin presidits pel respecte, la tolerància i la convivència harmònica. Mentrestant intentarem reeditar fires i concerts que cerquin la bellesa estètica de la mirada del paisatge i la sonoritat de la melodia com a motor del petit miracle de mantenir les nostres esperances ("els brots verds de la recuperació dels valors ètics") intactes i més integrades dins dels idearis col·lectius.

No voldríem tancar aquesta editorial, sense donar la nostra més sincera felicitació a Maveric Viñales com a campió mundial en la seva categoria de moto tres i també als seus pares i familiars. ENHORABONA!!!

L'AVPS no s'identifica necessàriament amb les opinions expressades pels autors dels articles.

Número 19 - any 2013
Revista de l'Associació de Veïns de Palau-saverdera

Han col·laborat en aquest número:

J.L. Batolomé, Rosa Casanovas, Isabel M. Cortada, Josep Espigulé, Toni Ibanyes, Carme Montenegro, Dolors Padrosa, Joan Padrosa, Santi Puig i Mateu Turró.

Fotos portada i contraportada:

Joan Padrosa Dalfau.

Associació de Veïns de Palau-saverdera

www.veinspalau.com

info@veinspalau.com

Tel. 972 53 02 83

Presidenta: Carme Montenegro Famada

Vicepresidenta: Lliberata Macau Guillot

Secretari: Enric Broch Tubert

Tresorer: Ricard Aiguabella Bosch

Vocals: José Luis Bartolomé, Marta Furcat

Isabel Ma. Cortada, Rosa Padrosa i Josep Castellà.

LES ENCANTADES de PALAU-SAVERDERA

“Hi havia una fada formosa com cap, potser la reina.
Un matí va eixir tot just al clarejant de l'alba, enriquida dels perfums del matí
i de mil perles de rosada...” (*Liliana*, Apel·les Mestres, 1907)

Cova de les Encantades

Dones fantàstiques

Sota una penya prop del rec del Salt de l'Aigua hi ha la cova de les Encantades, una de les modestes cavitats que es baden a la serra de Rodes. Aquest topònim, que sovinteja al nostre país, situa Palau-saverdera en la geografia del llegendari, perquè al·ludeix a unes dones incloses en la multitud d'éssers fantàstics i meravellosos pels quals estem envoltats i que han exercit una enorme fascinació sobre els homes des de temps remots mitjançant els seus poders sobrenaturals. Tot i que avui són més conegudes com a “fades”, aquest és un terme general i propi de la llengua literària, amb una difusió limitada en la tradició popular, que prefereix “encantades”, “dones o donzelles d'aigua”, “goges”, “aloges” o “janes”, d'on provenen verbs com “encantar”, “fadar” o “gojar”.

En l'origen del mot “encantades” es barregen “encant” i “cant”, per la manera com aquests éssers solen seduir els humans; potser això ens és més evident si pensem, per exemple, en uns personatges similars, les sirenes, populars perquè han aparegut des de l'*Odissea* d'Homer a les pel·lícules de Disney, i que captiven els navegants amb la bellesa de les seves cançons.

Les encantades són nimfes d'una bellesa absoluta que viuen en colla a la muntanya i al bosc, en una mena de festa constant, i tenen l'habilitat de convertir els humans en pobres joguines en les seves mans, malgrat que normalment tendeixen a evitar-ne el tracte. D'intensa vida nocturna, custodien unes riqueses enormes, uns grans tresors cobejats pels homes, la relació amb els quals no ha estat mai fàcil; a vegades fins i tot s'hi han casat, sempre que l'home accepti les condicions que l'encantada li imposi, la principal de les quals sol ser que mai no faci referència al caràcter fantàstic d'ella. Resideixen en castells o coves, en palaus de vidre, prop d'on hi hagi aigua dolça, com saltants, gorgues o rierols, dels quals no s'allunyen gaire; s'hi emmirallen contínuament en nits de lluna plena i hi renten la roba, vestits fins i insinuants que estendran a la llum de la lluna en algun lloc enlairat i inaccessible.

En aquestes dones es barregen trets benefactors i una cara més malèvola, que pot comportar una situació de risc per a aquell que decideixi d'apropar-s'hi més del compte, perquè quan hi ha contacte amb les encantades els homes

acostumem a sortir-ne malparats: quedar-se a dormir vora un llac en determinades dates com Sant Joan o Nadal pot ser una situació molt perillosa per a la gent de muntanya perquè poden quedar atrapats en ciutats subaquàtiques en què viuen les encantades, com passa als pobles propers a l'estany de Lanós, al Pirineu.

Orígens

Les arrels de les encantades ens remeten al món grecoromà, a la mitologia celta, a la matèria de Bretanya i el món artúric, i apareixen en moltes cultures amb trets comuns: a Occitània són "*daunas d'ayga*", a Astúries són "*xanes*", a Euskadi en diuen "*lamiak*", a Cantàbria són "*anjanas*" o "*mozas de agua*"... Com hem dit, tot plegat ens condueix al món clàssic, ja que són la versió de les nimfes, símbol de la fecunditat i la gràcia, donzelles de camps, boscos i aigües, i que podien rebre noms diversos segons el lloc on residien: "*nàïades*", "*napees*", "*ondines*", "*orèades*", "*driades*"... Les encantades i aquests personatges mitològics similars lliguen dona i aigua com a generadores de vida: l'una i l'altra poden tenir el poder creador i destructor alhora, i simbolitzen la vida i la fecunditat; fixem-nos que el que les encantades fan a les llegendes sovint són activitats que tenen a veure amb el rol tradicional de la dona, com fer la bugada, emmirallar-se, cantar, ballar...

Waterhouse, "*Hylas i les nimfes*"

Personatges generats des de la cultura popular, irrompen en l'àmbit de la literatura culta (ja hem assenyalat la matèria de Bretanya), i apareixen, per exemple, al *Somni d'una nit d'estiu* de Shakespeare, a *Canigó*, de Jacint Verdaguer (Flordeneu, la reina de les fades del Canigó, encisa el cavaller Gentil i el porta a la perdició), a *Solitud*, de Víctor Català (només com un joc i amb la seva capacitat de seducció, l'encantada Floridaalba fa que un pobre ermità, que fins aleshores vivia en santedat, se n'enamori i embogeixi), en textos d'Apel·les Mestres (com "*La dona d'aygua*" o "*Liliana*"), etc. I en les arts plàstiques són un motiu freqüent en el món de fantasia preraphaelita.

Llegendes a Palau-saverdera

Les llegendes sobre les encantades de Palau s'emmarquen en aquest univers fantàstic. S'explicava, per exemple, que es dedicaven a fer la bugada i a dansar fins que sortia el sol a la gorja de les Bruixes, a Pau, sobre l'afluent més oriental del Riutort, allà on hi havia hagut el desaparegut menhir de Pedra Dreta, i tornaven cap al refugi de la cova als vessants de la serra; tenien el costum d'estendre sobre les roques la roba de seda, perfumada amb farigola i romaní, i d'una blancor enlluernadora quan hi tocava la llum de la lluna, de manera que es produïa una resplendor misteriosa que es veia des de ben lluny i que rebia el nom de "la llum de Palau".

Com apareix en les llegendes al voltant de les encantades, era ben sabut que si algú aconseguia de prendre'ls una peça de la roba estesa seria per sempre més una persona afortunada, i els seus desitjos se li complirien, per la qual cosa alguns agosarats s'enfilaven serra amunt, però aleshores la resplendor desapareixia i quedaven envoltats per unes veus enigmàtiques. La bugada de les encantades és un dels elements temàtics més habituals en el llegendari, i sempre hi ha qui s'arrisca per aconseguir un mocador, un llençol o qualsevol peça de roba de les encantades.

Calia anar amb molt de compte amb el vessant malèvol de les encantades, perquè si descobrien aquell que s'hi apropava massa el podien transformar en pedra, tancar-lo en els seus palaus subterranis, maleir-lo per sempre o apallissar-lo, una mostra del seu caràcter venjatiu i a vegades cruel. Per això, com si fossin bruixes o dimonis, quan la gent passava per algun d'aquests llocs, com la cova de les Encantades, havia de prendre mesures, la més útil de les quals era portar un trèvol de quatre fulles o algun ungüent elaborat amb aquesta planta, encara que també servien gravar creus en alguna pedra propera, portar-hi aigua beneïda, terra de cementiri o pa i sal, senyar-se...

I una vegada n'hi va haver uns que van veure un cistell de fruita davant de la cova de les Encantades, però no van atrevir-se a agafar-lo; tanmateix, s'hi van repensar i hi van tornar, però el cistell ja no hi era, i unes veus i unes rialles els van fer saber que les encantades se'ls havien rifat, tot dient: "Ho haguéssiu aprofitat quan hi éreu la primera vegada; ara ja l'heu perduda". A més, els viatgers intrèpids que s'enfilaven per la serra a la nit en el seu camí cap a Sant Pere de Rodes havien de ser capaços de resistir la por que els provocaven les veus seductores de les encantades enmig de la boira; per ajudar-los a no perdre el camí, les campanes del monestir repicaven i guiaven els caminants cap al seu destí. Aquests caminants també podien sentir les rialles de les festes poc edificants que les encantades celebraven a les seves coves.

Patrimoni

Les encantades de Palau-saverdera tendeixen a reunir-se a les ruïnes del castell de Verdera, en nits de lluna plena, per tal de ballar en rotllana, comandades per la reina de les encantades empordaneses, Estarella, i a trenc d'alba, quan ja se n'han ben cansat, tornen als seus amagatalls en forma d'una boira espessa o d'un núvol blau, que beneeix i atorga fortuna als llocs per on passa. Aquestes dones perdien la seva capacitat d'encantar els humans en una única nit, la de Nadal, tot i que en algunes versions això també podia passar a la nit de Sant Joan.

La geografia de les encantades

A Catalunya hi ha molts altres topònims que fan referència a les encantades, especialment al Pirineu, amb molta densitat al voltant del Canigó, però també en llocs que tenim més propers. Només per esmentar-ne alguns, hi ha coves amb el mateix nom que la de Palau-saverdera a les Escaules, a Martís (Esponellà), al Puigmal, a Rialb (Queralbs) o a Cabrera de Mar (Maresme), i altres topònims similars serien el Pou de les Goges de Jafre, el cau de les Goges de Sant Julià de Ramis, la Pedra de les Goges a Santa Cristina d'Aro, el Salt de la Dona d'Aigua d'Arbúcies, la cova dels Encantats a Ogassa...

També es diu que hi ha encantades al castell de Ruplà, que les goges són responsables de la desaparició de molts homes que s'han ofegat al gorg Blau de Torroella de Montgrí, el cos dels quals no s'ha pogut recuperar mai, i que hi ha goges al castell de Rocabertí (a la Jonquera). I cal esmentar el paratge de les Estunes de Banyoles, en què les encantades s'amaguen en les esquerdes que s'han format entre les roques d'aquest indret fantàstic, i si les seguíssim cap a sota terra arribaríem al seu palau. Per acabar, podem fer referència a una seva parenta mallorquina, una de les "dones d'aigo" que viuen en pous i cisternes, la més coneguda de les quals és Na Maria Enganxa, que s'emporta amb un ganxo els nens que s'atreveixen a abocar-se pel forat d'un pou.

Convé saber que és ben conegut i es té per cert que fer l'amor amb una encantada la nit de Sant Joan porta saviesa i el do de parlar amb els animals, i atorga joventut i riquesa eternes. Potser per això n'hi ha més d'un, que jo sàpiga, que a la revetlla de Sant Joan, en estat més o menys serè, s'enfila per la serra amb l'esperança de trobar una d'aquestes dones insinuants prenent el sol en alguna penya. Que ho segueixi intentant.

Santi Puig

Professor i escriptor

La serra de Verdera pot adquirir un aire màgic, propici a la fantasia

Waterhouse, "La nàiade"

FUSTERIA CARGOL

C/ Costa s/n
Tel. 972 53 02 42
Palau-saverdera

CA L'ENRIC casa rural

C/ PUJOL nº 8
PALAU - SAVERDERA
turismoruralcaletric.com
tel.629387640

Instal·lacions

MACAU

instal·lacions, aigua,
gas, calefacció,
electricitat

c/ Rall - tel. 972 53 02 27
PALAU-SAVERDERA

C/Poliol, 10 - 17486 - Castelló d'Empúries - GIRONA
Telf.: 972 25 06 24 - Fax: 972 25 06 09
Mòbil: 607 248 263
e-mail: admin@excavacionsdelacalle.es

RAMIS

SUPERMERCAT

PALAU-SAVERDERA
c/ Nou, 11
Tel. 972 53 02 32

TALLER MECÀNIC MANEL ORTIZ

Ctra. Pedret a Marça. 1
Tel. 972 55 26 70 Mòbil 670 064 780
17494 PAU

Residència de Pagès MAS LA TORRE

Tel. 972 25 54 53
17495 PALAU-SAVERDERA
(Alt Empordà)

Instal·lacions Castellà

- aigua • gas • llum • calefacció
- aire condicionat
- plaques solars • manteniment

JORDI: 647 589 489
RAFEL: 610 815 580
Fax 972 152 659
instacastella@msn.com

c/ Montseny, 6-B, 1r 2a
17495 PALAU-SAVERDERA

Un ANY a PALAU

Avui he trigat 35 minuts. Sense parar. He sortit d'hora, a les set del matí. Les blanques parets de l'ermita encara no han rebut la llum del sol. A baix, el poble es comença a desvetllar. He suat. La pujada és exigent, sobretot en els trams costeruts de pedra viva. Fa un any que hi pujo regularment, a Sant Onofre. Una vegada a la setmana si puc. Va ser un dels primers llocs on em van portar quan vaig arribar aquí. Un veritable balcó, un mirador excepcional. Recordo aquella primera passejada des de Mas Ventós, amb tot l'Empordà als peus, contemplant la geometria circular del Golf de Roses. Em vaig enamorar de seguida d'aquesta panoràmica, i encara avui em continua deixant bocabadat, extasiat, sobretot els dies clars, després d'una tramuntanada.

Alguna cosa deu tenir aquest indret quan fa segles que s'hi venera un sant de cabells llargs amb un cos de dubtoses formes femenines. Potser, qui sap, quan el Cap de Creus era el Cap de Venus i a la cova de les ermites del N'Orfeu hi vivia una ermitana, Sant Onofre no era un sant, sinó una santa... Són especulacions, res més.

S'hi està molt bé, aquí dalt. La vista es perd horitzó enllà. El trencaclosques dels camps barrejats amb les clapes de bosc, el contrast dels edificis minúsculs, els nuclis habitats, la planúria dels Aiguamolls, el turó del Puig Rom, la llarga platja de Can Comes que s'estén entre la Muga i el Fluvià, la piuladissa dels ocells, alguna vaca escadussera i, oh sorpresa, el cabirol que he vist avui, quina alegria. Pensava que no n'hi havia per aquests verals. Ha fugit rabent muntanya amunt.

Acabava de travessar un mar groc de ginestes i argelagues i m'he hagut de fregar els ulls per a creure-ho. Un petit cabirol pasturant a prop del poble. Hi ha tantes flors, una varietat cromàtica tan rica, que els sentits es confonen: de les estepes al lligabosc, de l'espígol al romaní. Comprovo que les esparregueres segueixen ufanoses. Enguany, amb les abundoses pluges, hem collit uns bons manats d'espàrrecs.

El sol em fa l'ullet mentre treu el cap rere el castell de Sant Salvador. Estic assegut sota una surera a tocar de l'ermita. Faig balanç d'aquest any empordanès. Vaig néixer terra endins i terra endins vivia quan, vet aquí que vaig sentir la nostàlgia de la mar. Com allò del pastor i la sirena, però en versió segle XXI. No sé si sirena o fetillera, sempre hi ha una dona pel mig que determina el destí dels homes. *Cherchez la femme*, que diuen més amunt de La Jonquera. Sòcrates afirmava que una tal Diotima, sacerdotessa de Mantinea, li havia ensenyat tot el que sabia sobre l'amor. Diví o humà, l'amor és un anhel d'eternitat. L'anhel que empenyia els ermitans (i les ermitanes) a apartar-se del món és el mateix anhel que ens empeny a fondre'ns amb l'ésser estimat. Un anhel i una nostàlgia. T'ho asseguro, sol o amb bona companyia, a Sant Onofre pots tastar un pessic d'eternitat.

El cas és que un dia vaig fer cap a Palau-saverdera, un poble el nom del qual no havia escoltat mai, i així va ser com aquest racó empordanès va entrar a formar part de la meua biografia. La resta pertany a la vida privada i íntima del que això escriu.

És quan pujo a Sant Onofre que hi veig clar. Des d'aquí dalt tot sembla perfecte, fet a la mesura dels somnis. Després em costa molt davallar. Miro el rellotge i penso: qui hi pogués romandre...

Els ermitans se la sabien llarga. Una font d'aigua i poca cosa més. Ens van enredar ben enredats fent-nos creure que calien moltes coses per a ser feliços. Sort que la crisi ho ha posat tot al seu lloc una altra vegada. Deseiximent. Simplicitat.

Puc distingir l'autocar vermell de la Sarfa que brama per la recta en direcció a Roses. Sobre la mar hi ha una boirina tènue. Gralla un corb a la meva esquena. El sol m'escalfa la pell.

És molt un any? La nostra existència efímera. Aquest és un bon lloc per a viure. Bon oli, bon vi, bon clima (sort que la tramuntana ens estalvia la indesitjable perfecció), vistes al mar, la calma interrompuda pels raucs de les granotes i pel toc regular de les campanes, sense oblidar l'eixordadissa dels estornells amb els seus núvols d'atzabeja. Quin espectacle!

De Sant Onofre estant puc dir que no trobo a faltar cap paradís, suposant que els paradisos existeixin. Conec una mica la Polinèsia i, certament, no tot és tan idíl·lic com ens mostren les fotografies dels catàlegs de les agències de viatges.

Un any a Palau no és gaire. Encara sóc un nouvingut. Vaig viure deu anys en un poble del Vallès i quan vaig marxar encara em deien "foraster". Tant se val. No som d'un lloc ni d'un temps encara que els nostres peus toquin a terra i el rellotge ens empaiti sense aturador. Tenim cames i braços, no pas ales ni arrels. Som allò que sentim. Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum (Mat. 6, 21). Som allò que estimem. Com l'abella que liba la flor i segueix volant. Com el sol que no és d'enlloc i campa pertot. Gràcies flor. Gràcies sol. Gràcies Palau.

Observo que per la sendera pugen un caminant i un gos. Els veig petits, avançant a bon pas. Diria que és en Palanques (en Joan Padrosa) i en Perdut. Ens trobem sovint aquí dalt. Jo no tinc gos, sinó Blackberry, que és on estic escrivint tot això ara mateix, tal com raja. Quan arriba petem la xerrada.

Li comento que hauríem d'obrir una via des de l'ermita fins al castell. Ell em diu que ja existia, però que s'ha perdut, com tantes coses. Em fa un regal: m'ensenya una cova que hi ha al peu mateix del Fitó. Si no fos per ell no l'hagués descoberta mai. Després ens separem en direccions oposades.

Abans de baixar, dono gràcies al Sant. És un bon sant. Sempre m'ha escoltat i s'ha portat bé amb mi. Li dec uns quants favors. Li podeu fer promeses també, si voleu. No us decebrà. Quan passo pels castanyers d'en Mateu m'aturo un moment a escoltar la musiqueta del rierol. Hi ha tanta pau que sembla irreal. Avui farà un bon dia. Maig és un més molt agradable. Ensumo la ginesta. Mastego fonoll tendre. Els peus van sols costa avall. Un any a Palau. Suposo que sóc feliç.

Toni Ibanyes
Escriptor

**MOTOS
SOLER**

C/ Dr. Barraquer, 23
17480 ROSES (Girona)
motos.soler@terra.es   Tel/Fax. 972 25 68 92

SERVEIS JARDÍ-VERDE RA

Serveis de Jardineria
Manteniments
Neteges de jardins
Regs Automàtics
Podes

c/ Pallars, 2
Tel/Fax 972 150 104
Mòbil 610 225 289

e-mail: verdadera@cecot.es
17495 Palau Saverdera
(Girona)

Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà i algunes anotacions als trenta anys.

A la perfectíssima doble el·líptica que dibuixa la nostra badia de Roses s'hi troba just a trencall d'onada fins uns quants quilòmetres terra endins, una zona humida de primera magnitud, sobretot per la seva singular, indispensable i insubstituïble funció de refugi d'éssers internacionals en els dies de fortes tramuntanades dels mesos de març a maig (període de migració pre-nupcial).

Són tot un conjunt de platges, dunes, reredunes, llaunes, llacunes litorals, basses, bassetes, espartines, recs, rierols, rius, closes, peces, feixes, estanys i depuradores que acullen milers d'ocells -aus aquàtiques de diferent morfologia. Sorprenen la variabilitat de becs: afuats, llargs, planers, ganxuts, filtrants, pescadors,..., però tots amb el comú deler per les riques i diverses menges aquàtiques que difícilment trobarien en altres ambients no humits de la comarca. Hem protegit aquesta taula de riques menges i la tranquil·litat d'aquests ambients de sojorn, és un entorn si no salvatge al menys el més natural possible, i encara més, hem assegurat un coixí de tranquil·litat a través d'un territori agro-ramader que mai es trobi alterat pel teixit urbà. I és així com unes cinc mil hectàrees de territori continentals i unes dos mil de mar, amb un grau o altre de protecció, es coneixen com a Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà.

Això va passar ara fa trenta anys amb l'aprovació de la Llei 21/1983 de 28 d'octubre, de declaració de paratges naturals d'interès nacional i de reserves integrals zoològiques i botàniques dels aiguamolls de l'Empordà, i fa tres anys amb l'acord de Govern GOV/254/2010, de 23 de novembre, pel qual s'aprova definitivament el Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge dels aiguamolls de l'Alt Empordà, als termes municipals de l'Armentera, Castelló d'Empúries, l'Escalada, Palau-saverdera, Pau, Pedret i Marzà, Peralada, Roses, Sant

Pere Pescador, Torroella de Fluvià i Ventalló el Pla Especial.

En observar els diferents ambients que conformen aquest ric i divers mosaic que el cicle anual de les estacions el transforma en un calidoscopi d'incansable rodar, amb les novetats que la història viva i social ens va portant, podem adonar-nos de millores des del seu inici com a zona protegida i d'un grapat de pèrdues i noves problemàtiques a les quals hem d'anar solucionant, si més no capejant: Més zones d'aigües lliures per la fauna aquàtica amb l'ampliació de llacunes a la Massona, creació dels estanys del Cortalet, l'Europa i el Matà, col·locació de comportes a la Massona i al rec del Mig, noves bombes i elements filtrants per millorar el control dels cabals i qualitat de les aigües i així permetre'n una millor gestió amb el fi de potenciar -sobretot a les reserves naturals integrals- l'avifauna. Per contra ens hem trobat un augment d'espècies invasores com les plantes del Bàsam, el Plomall de la Pampa, el Seneci del Cap i animals com el cranc americà, el visó americà, la tortuga de Florida o el mateix senglar (abans molt escàs) que han deteriorat l'ambient i han reduït el nombre d'espècies autòctones (amfibis, el turó, la rata d'aigua, el bitó,... i fins i tot a espècies reintroduïdes amb èxit com la Polla blava). I algunes malalties com la grafiosi de l'om ens ha fet perdre amb la mort dels arbres el setanta per cent del verd lluent de les fileres de les closes. Molt positiva ha estat la reintroducció de la llúdriga a les conques de la Muga i el Fluvià fent que aquest intel·ligent i juganer mamífer ara el retrobem, si més no les petjades, en molts indrets del Parc.

Uns altres deterioraments no d'intencionada malifeta però dels que inevitablement ens deixa el "progrés": El fosc d'abans a les nits del parc, ara ho és menys, ja que les urbanitzacions a l'entorn del parc s'han consolidat i la lluminària ha augmentat; el desdoblament de la carretera de Roses i l'ampliació de la

de Sant Pere –tot i els passos de fauna i apantallaments- han estat una pèrdua d'hàbitat i encant paisatgístic a la C-25; també al tram del Cortalet al Mas Matà, la màgia de la carreterola de les closes s'ha perdut per a sempre -amb aquelles corbes estretes i d'arbrat d'oms i freixes en galeria que enfosquien el dia i semblaven transportar-te, com si entressis en un túnel del temps, als anys 1950- ara hi trobem un altre esperit més de futur, continua no sent ràpida, però després d'anys de blat de moro i gira-sols hi trobem ramats de vedelles a les recuperades closes, cigonyes niant als àlbers més alts, el gaig blau a les caixes niu dels pals elèctrics,... i un sol rugós i sonor que mira d'evitar accidents amb els molts ungulats salvatges –les introduïdes daines i l'alta població de senglars- que la travessen. Un altre aspecte molt canviat són els més de catorze quilòmetres de platja que pertanyen al Parc. Ara vint-i-cinc mil persones en fan ús a diari entre el mesos de juliol i agost –molts sense saber que és un espai protegit- i els singulars trens de dunes mòbils conformats per les tramuntanades de primavera són dràsticament aplanades per facilitar el gaudi dels turistes de sol i platja. Tot i aquest impacte, s'han consolidat el tancament de la platja de Can Comes els mesos de cria i algunes altres zones per la flora i fauna però s'està perdent molt de potencial natural com ens ho expressa la reducció al cinquanta per cent de la cria del corriol camanegre que nia a les platges, que ha passat de prop de cinquanta parelles a només una vintena aquesta darrera primavera de 2013.

la quantitat i varietat de cloïsses que es trobava esgarrapant a les nostres platges avui llaurades sense cap planificació, altres recorden les anguilles que es treien, altres de les belles closes del Tec. Aquests i altres problemes tenen marge per recórrer, i tal vegada trobarem solucions tècniques però tot té el seu preu. Depèn de la voluntat dels humans, dels acords que prenguem entre tots, la convicció i fortalesa que hi posem, que la direcció vers la potenciació d'aquest "recre viu que tantes aus enyoren", com deia la Mª Àngels Anglada, en pugui ser un actiu esplèndid en aquest nou temps d'incertesa que se'ns presenta. No som una illa de natura, hem de treballar amb estret lligam amb la resta d'espais naturals de l'Empordà (Salines-Bassegoda, Albera, Cap de Creus, Montgrí-Medes i Baix Ter, Gavarres) i l'entesa amb la resta del bell territori agro-forestal que encara ens acompanya. I així totes les persones de "verda i empordanesa voluntat", esperonats pels estols de cigonyes, àlics rosats, fredelugues, arpelles,... i sons d'alegria renovada de rossinyols junt als bruels del recuperat bitó ens impulsin a trobar maneres de millorar les connectivitats entre espais naturals i recuperar els lligams de la nostra espècie amb les altres amb un sentit cabdal també per la nostra harmonia i felicitat.

Josep Espigulé

S'han condicionat més de quaranta quilòmetres d'itineraris, tant per a fer a peu com en bicicleta, s'han construït més de 25 aguaitos i esplèndids observatoris, tot pensat per satisfer aficcions abans inexistents i que ara veiem amb normalitat: ornitòlegs amb aparells òptics de milers d'euros, ciclistes de BTT i bicicletes de passeig elèctriques, naturalistes observadors de papallones o orquídies, fotògrafs digitals d'espècies i paisatges en hores extremes,... Hem arranjat un Cortal i un Mas per atendre les demandes d'Ús Públic dels més diversos visitants, en especial de milers d'escolars i joves que en vénen a aprendre, col·laborar i gaudir d'aquest espai.

També hi ha qui ens recorda que abans no senties l'omnipresent soroll dels motors de les avionetes que enlairen als genets de vol lliure i paracaigudes pel nostre cel, fent inviàbles els enregistraments de sons naturals de qualitat, altres recorden

CAMINS

Eren els anys 1995-1998 quan els amics Sebastià Delclós, aleshores director del Paratge Natural de l'Albera, i l'Esteve Palou de Roses, un entusiasta del megalitisme i descobridor de menhirs i dòlmens em van engrescar perquè els ajudés a cercar els dòlmens de Palau. L'il·lustre palauenc Isidre Macau ja havia publicat, feia molts anys, totes les seves recerques sobre els megàlits de Palau i Pau. També l'Anna Ma Ferran i en Miquel Cura, l'any 1970, van publicar uns treballs del megalitisme de la serra de Rodes seguint les petjades de l'Isidre Macau.

Molt poca gent sabia on eren i com s'hi podia arribar per visitar tots els megàlits que l'Isidre Macau, l'Anna Ma Ferran i en Miquel Cura havien documentat; els camins no existien, tot era embardissat, tot abandonat. Va ésser una lluita molt dura amb la muntanya, i una gran satisfacció compartida per tots, de poder redescobrir on eren aquests monuments prehistòrics. Alguns caçadors ens van ajudar, i fins i tot acompanyar, per poder retrobar aquest patrimoni perdut.

Trobar-los no va ser feina gens fàcil, però més difícil i feixuc va ser obrir els camins, netejar els voltants dels dòlmens i senyalitzar el camí i els megàlits. Avui dia encara es conserven aquelles marques grogues pintades a les roques. Aquesta feina es va fer sense cap retribució econòmica, només amb molta il·lusió i sacrifici per part de tots els voluntaris.

Camps de treball de joves, que en Sebastià Delclós portava, van fer possible que l'any 2000 tots els camins

per anar als dòlmens estessin nets i senyalitzats; no només els dòlmens documentats per les persones abans esmentades sinó també 3 paradòlmens nous, un dolmen i un menhir.

També el parc Natural del Cap de Creus feia la neteja dels camins històrics de Palau a Sant Onofre i del mas Ventós a Palau.

Després del foc del 2000 es va trobar el dolmen de la Febrosa II, l'Isidre Macau el tenia documentat però ell no l'havia vist mai, només tenia la informació del pagès que li havia dit que estava en molt mal estat de conservació i li havia portat destrals de pedra i puntes de fletxa.

Aquest mateix any 2000 un jove palauenc (Martí Padrosa) en el seu treball de recerca de final de batxillerat de l'IES Cap Norfeu de Roses, documentava tots els megàlits de Palau amb una fitxa de cada un d'ells, les seves coordenades i el sender que calia seguir, la dificultat que tenia, el desnivell i el temps que calia per arribar-hi, fent un document molt complet de les rutes megalítiques de Palau, aquest treball va ser entregat al Parc Natural del Cap de Creus i a altres entitats com el Consell Comarcal de l'Empordà, a centres excursionistes, a biblioteques i al Departament de Cultura de la Generalitat. Una curiositat, la tutora d'aquest treball de recerca del megalitisme de Palau, era l'Anna Ma Ferran.

El foc va cremar totes les senyalitzacions, ja que totes

estaven fetes amb pals i cartells de fusta; en Sebastià Delclós va deixar d'ésser director del Paratge Natural de l'Albera i els camins es van anar abandonant i van quedar com abans, embardissats, no hi havia possibilitats per poder visitar els dòlmens, només els camins de Palau a Sant Onofre i del mas Ventós a Palau seguien essent practicables gràcies al manteniment que feia i fa el Parc Natural del Cap de Creus.

Avui felicitment i gràcies a una bona subvenció que ha rebut l'Ajuntament de Palau i a l'esforç de Via Pirena per conscienciar l'administració, tots els megàlits de Palau es poden visitar, els camins estan nets i senyalitzats, des del paradolmen del Sinols, passant per la Febrosa I, Febrosa II, dolmen dels Escalons d'en Poet, Paradolmen d'en Poet I, menhir d'en Poet, paradolmen d'en Poet II, dolmen de la Fontasia, pujant fins a Veta Negra, i després baixant pel dolmen d'en Caselles, el NOU dolmen de Palau, reculant fins el dolmen de la Sureda, el dolmen de la muntanya d'en Sot, arribant al dolmen de la Devesa i al dolmen del mas Bufill. Ja era hora que l'administració local després de tant de temps es posés les piles i promocionés i conservés el seu patrimoni, que és el patrimoni de tots.

Joan Padrosa

En el número 188 de la revista del CENTRE EXCURSIONISTA d'OTLOT a la pàgina 8, hi ha un article dels palauencs Joan i Marc Ayter (pare i fill) sobre la troballa del NOU DÒLMEN de Palau del qual publiquem íntegrament el seu contingut, en aquesta revista.

ACTIVITATS

LA TRANSÈQUIA

El proper mes de juliol el CEO anirà a fer la Transèquia i us volem donar una mica d'informació sobre aquesta caminada popular, que va ser creada per la Jove Cambra Internacional de Marresà l'any 1985, com a homenatge a les persones que van construir la sèquia (canal d'aigua) que encara avui aporta un gran cabal d'aigua a la ciutat de Marresà.

Al segle XIX, el Bages patia una greu sequera que va provocar que el Consell de la Ciutat de Marresà decidís la construcció d'un canal d'aigua (sèquia) entre les poblacions de Balsareny i Marresà per portar l'aigua del riu Llobregat a la ciutat. Els treballs de construcció d'aquesta obra d'enginyeria, la sèquia, es van aturar en diverses ocasions ja que el baró de Vic, senyor de les terres del terme de Sallent, va prohibir les obres.

Finalment es van reprendre l'any 1345 com a conseqüència d'un suposat miracle. Aquest miracle era el senyal d'una llum esperçadora que va entrar a l'església del Carme de Marresà, la qual va permetre acabar les obres de la sèquia l'any 1363 i per tant, acabar amb la sequera, farr i pestes de la comarca.

El canal de la sèquia desemboca des de l'any 1974 al llac artificial del Parc de l'Agulla, el qual té una capacitat d'uns 200.000 metres cúbics.

El terme "Transèquia", indica clarament la finalitat d'aquesta activitat: fer un recorregut a través de la sèquia, des de Balsareny,

passant pels termes municipals de Sallent, Santpedor i Sant Fruitós de Bages, fins arribar al Parc de l'Agulla de Marresà. Un canal d'aigua que té molt a veure amb les Festes de la Llum, que es celebren cada any a Marresà el dia 21 de febrer amb motiu de la Misteriosa Llum, la qual va provocar continuar amb la construcció de la sèquia.

Algunes dades d'interès:

Recorregut: de Balsareny a Marresà (passant pels termes municipals de Balsareny, Sallent, Santpedor, Sant Fruitós de Bages i Marresà).

Distància: 26 Km

Desnivell entre la resclosa i l'Agulla: 10,63 m

Horas de marxa efectiva: fins que surti el sol

Un altre punt d'interès que tindrà aquesta sortida és que es farà, si el temps ho permet, amb la claror de la lluna plena... ò, qui sap, amb la d'un frontal. Us esperem, el proper 13 de juliol. Fins aviat!*

COL-LABORACIÓ

LA TROBALLA DEL NOU DÒLMEN DE PALAU-SAVERDERA

En un dia de finals de primavera, amb el meu pare, com fem bastant sovint, vam decidir anar a fer una excursió per la muntanya de Palau. Era un dia assolat i amb temperatura agradable. Varem començar a caminar en direcció al dolmen de la Muntanya d'en Caselles, el qual hauríem d'agafar la carretera que va des de Palau fins al Mas Ventós, i a mig camí, sortint a uns 20 metres del camí ens vam trobar el dolmen d'en Caselles després de caminar uns 35 minuts. En aquells moments amb el meu pare ens vam avançar uns 30 o 40 metres sobre unes roques per observar el paisatge que hi havia tot seguit en formar una vall. Com que era ja mitja tarda, el sol ja era una mica baix, i vam observar que hi havia una barraca de pedra que, per l'efecte del sol, el seu sostre brillava. A nosaltres ens va encantar que essent com era una barraca, amb tanta antiguitat, que a la part superior pogués haver-hi un gran plàstic que fes brillar el sostre. Llavors vam decidir que un altre dia hi aniríem.

Així que el cap de setmana següent vaig anar-hi amb el meu pare i amb les meves germanes. L'accés fins al Dolmen de la Muntanya d'en Caselles no va portar cap problema, però llavors l'accés fins a la barraca era una carrera d'obstacles, entre matolls, argelaga, esbarzers, etc. Fins que al cap d'una bona estona vam arribar, amb la grata sorpresa que era una barraca diferent, ja que tenia una gran llosa a sobre i a l'interior dues lloses verticals. De seguida vam pensar que havíem fet un gran descobriment en creure

que allò podria ser un dolmen. En aquells moments no anàvem preparats per agafar notes, i a causa d'un compromís personal vam haver de tornar aviat a casa. Llavors vam avisar un amic nostre, en Dani Facuseit, i la hi vam ensenyar, i a ell també li va semblar que allò era un dolmen. Més tard ens va posar en contacte amb Josep Tarrés, arqueòleg.

Aquest setembre passat vam venir els arqueòlegs i ens van donar el vist i pleu: era un dolmen. *

per Marc i Joan Ayter

Benvinguts tots.
Aquest ja és el desè any de la Fira del Paisatge.

Durant aquests deu anys hem fet diferents activitats dins d'aquesta fira, però darrerament i a causa de la crisi hem hagut de suprimir-ne algunes. Com podreu recordar, hem fet concursos d'engalanar balcons, finestres i racons dels quals ens han quedat un bon record i molts de vosaltres heu conservat aquest costum d'engalanar els vostres balcons, finestres i patis. Ara tothom quan ve a Palau troba uns balcons plens de flors i de vida, ja que és així com podem demostrar la nostra hospitalitat a tothom que visiti el nostre poble. Concursos d'allioli, concursos de platillos, concursos de pintura... En tots aquests certàmens els restaurants del municipi col·laboraven amb un dinar o sopar per a dues persones per als guanyadors.

També hi havia tallers de tota mena: per a la mainada, tallers al poblat neolític del Mas de Can Isaac de com encenien el foc, com tallar amb el sílex; d'altres tallers per aprendre a fer paret de pedra seca, com pelar el suro, procés de preparació de la mel, exhibició de gossos de tura amb les ovelles de Can Broch, exhibició d'animals de races autòctones com el burro català i

d'altres; pujades amb globus, passejades amb carretes, passejades amb cavalls, caminades per la muntanya admirant el paisatge i els dòlmens, camins de carrerades... Últimament, cercaviles pel poble amb els gegants de Palau, els gegants de Roses, Llançà i Vilafant... l'any passat ja va venir la *tramuntakada* i també aquest any per acompanyar els gegants de Roses i els castellers Els Vaillets de l'Empordà de Castelló d'Empúries.

També el mercat de parades de tot tipus, que vam haver de suprimir, ja que l'Ajuntament ens volia fer pagar un impost per ocupació de via pública. Nosaltres som una associació sense ànim de lucre (gent del poble) i no podem pagar això, i tampoc creiem convenient que en una fira popular i del paisatge s'hagués de cobrar res a les persones que venien a posar una parada i molt menys amb els temps difícils actuals que vivim.

En les taules rodones hem tractat tot tipus de temes relacionats amb la natura i el paisatge, paisatge urbà i paisatgístic. A la primera edició de la fira el tema va ser "Què ens preocupa del paisatge?", l'encarregat de presentar la taula va ser el periodista Ignasi Aragay, i la formaven: Jordi Sargatal, Josep Playà, Oriol Nelo, Enric Pujol i Pep Riera. El debat sobre conservació del

medi ambient, parcs naturals, pla director de la Serra de Rodes, va venir a presentar-lo el conseller Quim Nadal. Un any també una de les taules anava dirigida a les persones amb discapacitats, camins i rutes que ells poguessin fer, com millorar el terreny..., energies renovables, aprofitament dels nostres boscos i el clima. Per al debat sobre cultura i paisatge vam gaudir de la presència dels escriptors Mª Mercè Roca i Miquel Pairoli (q.e.p.d.). No sé si recordeu que també havia vingut l'escriptor Josep M. Espinàs a una taula que es va fer a Pau, ja que durant una curta etapa ens vam ajuntar els tres pobles veïns i es van fer activitats repartides a les tres poblacions de Vilajuïga, Pau i Palau-saverdera. Diversos escriptors i personatges relacionats amb la política, la cultura i el medi ambient, associacions, com IAEDM, Salvem l'Empordà es van aplegar a la nostra fira on no faltaven recitals de poemes paisatgístics, concerts com el que durant dos anys va interpretar l'Orquestra de Cambra de l'Empordà, reconeguda arreu, amb el seu director en Carles Coll. En fi, que no acabaríem el llarg trajecte que hem anat fent i construint durant aquesta dècada. Esperem que alguna cosa hagi quedat en el fons d'aquelles persones que heu vingut per escoltar i omplir el vostre racó de cultura i coneixement. Nosaltres ho hem fet amb molta il·lusió i donant tot el que hem pogut de nosaltres mateixos.

També hem organitzat xerrades de diferent caire, literàries amb prestigiosos escriptors com la Rosa Regàs o l'ara diputat Alfred Bosch, de salut, de cultura, de cuina (l'àvia Remei) i d'altres... Deixeu-me concloure amb unes paraules dites per l'Isidre Macau i Teixidor, nascut a Palau-saverdera, pedagog, historiador i naturalista, que ja havíem emprat en un dels actes fets per aquesta associació de veïns amb el descobriment d'una placa a la seva casa natal. Va dir aquestes paraules en la inauguració de les escoles de Palau l'any 1920, avui seu del nostre Ajuntament, que encara ens poden fer reflexionar:

Fem moure el poble, doncs, fem-lo caminar en una bona direcció, caldegem l'atmosfera social del nostre poble amb l'esforç continu dels que ens trobem obligats, per lleis d'humanitat, a persistir en la vida del progrés i de la cultura.

Tinguem doncs, fe en els nostres ideals, treballem contínuament per a convertir-los en actes; aquest ha de ser l'ideal de l'home i la dona en totes les manifestacions de la vida.

Pares i mares que m'escolteu, que iniciu els vostres fills. Ells seran els homes i dones del demà, ells també des d'avui poden contribuir

d'una manera notable al foment de la cultura de Palau. Em dieu com? Escolteu-me: tenint sempre present tres coses a què han d'aspirar, tres coses que han de fer i tres coses que no han de fer. Les tres coses a les quals han d'aspirar són: ser bons, forts i intel·ligents; les tres coses que han de fer són educar-se bé, cultivar la bellesa i estimar el progrés; les tres coses que no han de fer són: parlar malament, ofendre les persones i destrossar el que els envolta.

Visquem la vida del món tal com deu ser. No exigim res o quasi res als altres. Espremem de nosaltres mateixos la millor riquesa: l'amor, i el millor poder: la voluntat. Estimant i volent, remourem el cel i la terra i la felicitat trobarà estatge en el nostre cor.

Visquem la vida pels altres. Deixem darrere nostre una blanca estela de dolçor; trossos del nostre cor escampats pel món perquè rebrotin, i consol ofert als desvalguts. Sols així podrem tancar els ulls tranquil·lament al deixar aquesta terra beneïda. Sols així obtindrem la victòria contra la ignorància.

Aquest és el llegat que ens va deixar l'Isidre Macau i Teixidor amb el qual ens hi sentim identificats els membres de la junta de l'Associació de Veïns de Palau-saverdera.

10a. Fira del PAISATGE a Catalunya. Carme Montenegro Palau-saverdera, 27 d'abril de 2013

Palau portes endins

El Cau de Palau

Turisme Rural

Niu de Sol

Hotel Rural

Palau pot presumir d'una bona xarxa d'allotjament de turisme rural. Parlem amb la Mercè Barceló Batllori (de can Met Carreter), emprenedora i directora d'un doble establiment.

. Com va sorgir aquesta iniciativa? Per què dos equipaments?

Primer es va crear el 2006 el Cau de Palau que està situat al carrer La Costa. L'origen de la casa rural no va sorgir d'una idea, sinó més aviat d'unes senyals que convergien en un punt.

Quan una dona esdevé mare, almenys jo, algunes coses canvien i la meva responsabilitat va canviar el dia que vaig parir a la Marta. Recordo un dia a casa, on ara hi ha el Cau que vaig cridar a les nenes per saber on estaven i no em van contestar. Aquell dia van sonar totes les alarmes, però la Marta i a la Laia no van contestar perquè la casa és tan gran que no em van sentir. Elles estaven bé però aquell vespre vaig decidir que no volia viure en una casa tan gran que no pogués controlar en tot moment el més apreciat de la meua vida. D'altra banda, la notícia de les ajudes que donaven pels emprenedors des del Consell Comarcal m'arribaven per moltes bandes diferents, talment com si fos un cant de sirenes. Al final, em vaig acostar a les oficines i ho vaig veure clar: fer una casa rural era la solució per reinventar-me i per perdre de vista la casa sense haver-la de vendre.

L'altra part, la del Niu de Sol es va inaugurar el juliol de 2008, fruit també de la meua obsessió per no "perdre cap tren". El meu pare es va quedar hemiplègic degut a una embòlia i com que no podia pujar escales però sí que podia caminar, les nenes i jo vam cedir als meus pares l'apartament que feia poc havíem estrenat i que estava a peu del carrer. Com que la casa en què vaig néixer i créixer ara estava buida, vaig començar a acaronar la idea d'ampliar el negoci començat just al costat. La idea era molt bona, tot i que la inversió era enorme i la feia sola. Finalment amb un punt d'inconsciència i de fe amb que els déus no m'abandonaran, vaig iniciar el projecte que m'havia de donar els majors maldecaps de la meua vida. Ni els homes, ni els fills són res complicat si es compara amb el fet de pagar una hipoteca cada final de mes.

. D'on van sortir els noms "Cau de Palau" i "Niu de Sol"?

"Cau de Palau" va sorgir després de buscar una paraula que rimés amb Palau. Niu de Sol és el resultat de buscar un altre element semblant a un cau que recordés precisament, un lloc acollidor, calentó i familiar. Tant un cau com un niu comparteixen aquesta idea de quelcom casolà, confortable i protegit. D'altra banda, sabíem que els estrangers desconixerien el significat de "niu", així que aleshores vam buscar una paraula que s'entengués bé en molts països i que no fes falta traducció. "Sol".

. Van ser difícils les obres d'arranjament de Can Met Carreter fins arribar als equipaments actuals?

La normativa per adequar una casa familiar a casa rural no és molt rígida i no cal complir en moltes mesures com ha estat el cas de l'hotel. A la casa del carrer la Costa només es va haver de posar banys a les habitacions que ja tenia la casa i construir de nou algunes terrassetes. En canvi per l'hotel que és molt exigent en temes de seguretat i mides, vaig haver de prendre la desagradable decisió de tirar a terra murs i escales de pedra maquíssimes. Una pena!

De Can Met Carreter només queda la planta de baix, on en una part s'ha ubicat un garatge per a 4 cotxes.

. Quina formació en hostaleria, idiomes i personal us ha calgut?

Gràcies a la feina que vaig desenvolupar a l'oficina d'assegurances Duñach i al fet, que m'agraden molt les llengües, puc parlar amb els meus clients en cinc llengües: les més evidents, francès, anglès i alemany. A més a més, intento donar les gràcies i acomiadar-me en rus, holandès i italià. D'altra banda, després de 18 anys, vaig deixar la feina a Duñach i vaig decidir formar-me pel que seria la meua nova ocupació. Vaig fer-me membre de l'Associació d'Hostaleria de

l'Empordà, de la qual ara sóc vocal i durant l'hivern els meus empleats i jo ens formem en matèria d'higiene, seguretat, cuina i elaboració de plats de temporada, cursos de protocol en hotel, governantes (cambrera de pisos), etc.

Quant al personal, jo diria que tot i que han passat unes quantes noies/dones a treballar a l'hotel, la veritat és que poques han aguantat gaire temps. En aquests moments la Valentina Hartman i el seu nebot Alin ja porten a l'empresa més de 3 anys i tots tres n'estem contents. Ells d'estar aquí (o almenys ho diuen...) i jo de tenir persones tan responsables i que hi puguis confiar tant com ells.

. Quins serveis s'ofereixen?

El turisme rural de lloguer per habitacions a Catalunya està obligat a oferir l'esmorzar com a mínim. Per tant, des del principi, es dona aquest servei, juntament amb el sopar, el servei de taxi i trasllat des de l'aeroport, tenim moltes habitacions adequades per cadires de rodes, admetem mascotes, oferim un servei obert de begudes (honesty bar) i alguns clients ens han dit que en els banys hi ha coses que no es troben ni a un 4 estrelles.

Podem fer el registre i la sortida exprés i això vol dir que amb una targeta i un dni no cal que ens veiem les cares i per tant, es cuida molt la privacitat. També venem productes locals com la mel i l'oli de Palau i si cal els acompanyem a Sant Onofre ;-)

. Quin tipus de clients són els més habituals?

La majoria de clients són parelles, des de parelletes molt joves fins a parelles que celebren ja els seus 40 anys de casats. Durant els caps de setmana de temporada baixa, la majoria són de Barcelona i del cinturó metropolità. Durant la temporada alta, les comunitats més viatgeres de la península són els de Madrid, València i nord d'Espanya. I finalment, el turista que ve durant els caps de setmana, entre setmana, a l'estiu, en temporada alta, en baixa i que està salvant molt negocis és el francès.

D'altra banda, tenim un tour operador anglès que té contactes amb països de parla anglesa i a través d'ell, ens arriben molta gent de països tant llunyans com Austràlia, Nova Zelanda, Corea, Estats Units d'Amèrica i Canadà!

Com els arriba la informació? Quines són les temporades altes?

A banda del touroperador que acabo de mencionar, el gran nou gegant d'internet en matèria de reserves hoteleres és booking.com i vulguem o no, està copant una gran part del negoci. Gràcies a portals tan grans com aquest pot arribar a Palau Saverdera qualsevol persona del món. Per exemple, un cirurgià japonès va a Barcelona a un congrés i no vol marxar del país sense conèixer Cadaqués..., busca a internet i ens

troba a nosaltres! Temporada alta per nosaltres és una part de juliol, agost, cap d'any i Setmana Santa.

. Com valoren els visitants el poble de Palau i la comarca en general? Quins són els indrets més atractius i visitats (del poble, fora del poble)?

Els visitants solen dir sempre el mateix: "quin poble més maco!, mira que he passat vegades per davant per la carretera i no m'hi havia parat mai". També diuen que està molt arregladet i que per què hi ha tants restaurants si és tan petit, quina tranquil·litat de poble, llàstima de la torre del rellotge, quin poble més ben posat, que estem en un punt estratègic, que estem molt a prop de la platja però lluny del brogit de Roses i que s'hi està molt bé. Els indrets més visitats fora del poble, ja us ho podeu imaginar: l'atracció número ú és Cadaqués, el museu Dalí (no Figueres), el Monestir de Sant Pere de Rodes, després Roses, platges, camins de ronda, Port de la Selva, etc.

. Relació amb la resta de cases de turisme rural del poble. L'oferta de turisme rural a Palau (Mas La Torre, Jazztabé, Ca l'Enric...) és suficient o es pot ampliar?

Les habitacions del Jazztabé són les més semblants a la meua categoria i per tant, en Jaume i jo ens enviem clients. Ca l'Enric és una altra filosofia perquè ells lloguen la casa, el mas de la Torre no els conec, em queden lluny. L'oferta de turisme rural a Palau es pot ampliar evidentment però en aquest moment tot és molt complicat. Reformar un habitatge, fer habitacions, oferir cuina casolana demana una inversió important perquè els clients cada vegada tenen més experiència, viatgen molt i s'han tornat molt exigents. Els que tenen diners i van d'hotel no són pas "garrepes" però ho volen tot perfecte i si no ho està, l'endemà tens una opinió negativa a internet que estarà allà fins el dia de l'apocalipsi final.

. Alguna anècdota curiosa que hagis viscut?

Moltes. Un dia a l'hora de l'esmorzar es van trobar metge i pacient d'un poble petit prop de Barcelona. Un altre dia, es van trobar alumne i mestra. Una nit, una parella va despertar a mig hotel perquè segurament volien demostrar que en qüestions sexuals eren els millors. Recordo també un dia que en un sopar van coincidir una parella i una noia que devia ser l'amant de l'altre, buff, l'aire es podia tallar amb un ganivet. I després hi ha algunes persones que tenen el detall, abans d'arribar a l'hotel i fer el registre, de demanar-me que no mencionin la parella que va portar la darrera vegada...

. Quins reptes teniu per al futur?

Consolidar el restaurant Cala Rita i obrir-lo al públic, Desitgem que l'estrena sigui aviat i ben pròspera.

Isabel Mª Cortada

Després del seu naixement el 1993 i bateig al registre de la Generalitat el 1995, l'Associació de Jubilats ja ha esdevingut major d'edat i un referent dins del teixit social de Palau-saverdera.

Parlem amb el seu actual president.

ISIDRE MACAU RAMIS

• **Com va sorgir la idea de crear aquesta associació?**
Va ser a finals de 1993, quan la Margarita Canals i una bona colla de palauencs van creure que calia constituir una associació que impulsés iniciatives que suposessin una sèrie d'avantatges per a les persones de la tercera edat.

• **Quins objectius es van fixar als estatuts?**
Bàsicament fomentar activitats socials, culturals, lúdiques i esportives per potenciar la convivència entre la gent gran, tot sense ànim de lucre.

• **Com va anar creixent? Quines juntes directives heu tingut?**

Amb el pas del temps el nombre de socis ha anat variant fins els 135 actuals. La primera junta la van formar: Margarita Canals (presidenta), Jaume Roig (vicepresident), Joan Buscató (secretari) i Josep Sucarrats (tresorer). De vocals teníem Jaume Guday, Jaume Casadevall, Martí Sivecas, Mª Antònia Casadevall i Felip Turró. En Miquel Turró va ser el segon president durant cinc anys (2005-2010), aleshores vaig entrar jo. La junta actual, que hem renovat parcialment el 4 d'agost

d'enguany, la completen Janó Reixard (vicepresident), Joan Puig (secretari), Narcís Barceló (tresorer) i com a vocals Andreu Colom, Antonio Quesada, Pere Macau, Josep Suñer, Francisco Rubau i Josep Balaguer.

Haig de dir que vaig ser el vicepresident de la segona junta i també em va tocar ser-ho durant els darrers anys de la primera. Una altra persona que ha format part de les tres juntes ha estat en Joan Buscató.

• Quin és el lloc de reunions i amb quina freqüència us trobeu?

Ens reunim en una sala del Centre Cívic segons les necessitats i els temes a tractar. Prenem les decisions de manera democràtica i entre tots. També fem l'assemblea de socis un cop a l'any, i acostuma a ser el novembre.

• Teniu relació amb associacions d'altres municipis?

Tenim una bona relació amb l'associació de Pau, que, per cert, la presideix un palauenc, en Josep Corcoll de Can Mèssio. Hem de destacar, però, que a les nostres activitats vénen i hi participen persones d'altres pobles com Pau, Sant Climent, Roses, Vilajuïga, el Far, Garriguella, Castelló i Figueres.

• Quines activitats programeu que tenen tant de reclam dins i fora del poble?

En el decurs d'aquests divuit anys s'han fet moltes activitats populars com la festa de les flors, balls, tallers de memòria, excursions, teatre, dinars, loteries... tot amb la idea d'agermanament.

• Sembla que heu revifat els balls dels diumenges amb molt d'èxit, per cert.

Sí, no hem d'oblidar que un dels objectius de l'associació és fomentar esdeveniments lúdics. La veritat és que ens ho passem molt bé ballant amb música en viu tota mena de ritmes i compassos d'abans: pasdobles, valsos, foxtrot, tango... Intentem muntar algun número especial divertit com el "chachachá del tren" i d'altres

que vindran. Tampoc descurem la música de la dansa catalana: fem tocar una o dues sardanes abans de la mitja part del ball.

• Quins requisits calen per fer-se soci? En teniu d'estrangers?

Admetem socis a partir dels 60 anys. Cal fer-se el carnet de l'associació i pagar la quota de dotze euros anuals. En tenim 25 membres estrangers, la major part francesos, britànics i alemanys. La veritat és que la relació és molt cordial, no tenim problemes de comunicació, sobretot perquè les dones són qui més xerren i tenen més marxa.

• Hi ha alguna activitat nova que us esteu plantejant? Rebeu suport del poble?

Com a nova activitat s'està parlant de fer un grup de teatre, que portaria en Lluís Mallart, però encara no s'ha concretat. Pel que fa al suport que rebem hem de dir que estem molt contents de la col·laboració de molts comerços i establiments quan muntem les nostres activitats.

• Com observeu des del mirador del club de senadors la transformació del poble al llarg de les darreres dècades?

Palau s'ha transformat molt amb el pas del temps, ha crescut i s'han fet millores importants.

• Hi ha algun desig individual o col·lectiu que vulguis formular?

Que tinguem prou salut per veure com retornen els bons temps de feina per tothom, especialment la gent jove, i que l'associació funcioni llargs anys amb bon agermanament, com fins ara. Per això caldrà que ens renovem en els càrrecs, amb mandats curts i plens de dinamisme i energia. Sense oblidar que "com més serem, més riurem."

J.L. Bartolomé

Un xic de tot

Sobre el Doctor

MATEU TURRÓ i CAUSSA, *el meu avi*

Alguns palauencs de les noves generacions o que han arribat al poble els darrers anys potser s'han preguntat qui era aquell Doctor Mateu Turró i Causa que té dedicat un carrer molt important al poble, el que va del carrer Nou a la plaça Major. Els més estudiosos se'n poden assabentar llegint una curta biografia formal al llibre "Personatges il·lustres de l'Alt Empordà" (Acesa, 2009), on comparteix el mèrit de representar Palau amb la saga dels almiralls Vilamarí. El que jo voldria ací és fer un petit retrat íntim, a grans pinzellades, de l'home que va ser el meu avi.

El darrer record que tinc d'ell és el d'un home petit, tot pell i ossos, en el seu llit mortuori, aixecant els braços i posant-se les mans al cap tot dient "Mare de Déu, mare de Déu!". Fora de l'habitació, conscients que l'avi s'apagava, hi havia corredisses... Em va xocar molt, però, la fredor amb la que alguns oncles i cosins es prenién aquells moments que per a mi, un adolescent de amb prou feines quinze anys, em semblaven tràgics. Més tard vaig comprendre que aquesta fredor davant el sofriment i la mort és una necessitat de la gent que es dedica a la medicina. I pràcticament tots els homes de la família, llavors, eren metges. Metges d'una nissaga antiga, perquè l'avi del meu avi, el Doctor Manel Causa Puignau, ja va ser metge de Palau.

Estic convençut que va ser l'amor a la professió i la dedicació a la gent del poble (i a la de Pau, que també feia part de la seva clientela) allò que va marcar la vida del meu avi. De fet, igual que el Doctor Manel que, tenint un doctorat (cosa que era poc comuna entre els metges, malgrat que a tots els deien "doctors"), hauria pogut fer una bona carrera a alguna capital, les fortes arrels palauenques van fer que l'avi tornés al poble tan bon punt va tenir acabada la carrera. El seu pare, en Joan Turró Lluent, el "Mericano" (un motiu que encara arrosseguem a la família), que havia tornat a Palau després d'haver fet una petita fortuna a Cuba, ja era mort. El "Mericano" havia perdut en plets (arran del malfamat dret de la "rabassa morta"), i segurament degut a una mala gestió, moltes de les terres que havia comprat al tornar d'Amèrica, però va mantenir la casa de la plaça que va construir sobre les runes del castell de Palau i que és encara una de les cases més emblemàtiques del poble.

A Can Mericano hi va viure l'avi fins que es va quedar vidu, ja força gran. Allí visitava els pacients i recordo que acollia tota la família per les festes que es feien en aquell menjador que llavors jo veia enorme. Però no li va pas ser fàcil arrencar a la vida. S'havia quedat orfe de pare als 16 anys i, quan va acabar la carrera, amb vint i pocs anys, va tornar a Palau a procurar arreglar la situació patrimonial i tenir cura dels seus dos germans petits, la Irene i l'Enric, tot obrint-se camí com a metge. I ho va fer en competència amb un altre metge paluenc i també Turró (Narcís). Aquest, de Can Turró, al costat de l'església, no va estar gaire content, sembla. Tinc entès que això va crear algunes rancúnies. El que sembla divertit és que el fill petit del doctor de dalt i la neboda del de baix es van casar. Afortunadament el final de la història va ser més feliç que el de Romeu i Julieta perquè, d'aquest matrimoni, que encara perdura després de 65 anys, n'he sortit jo mateix...

Tornem a l'avi. De diverses fonts he pogut constatar que el Doctor Mateu Turró i Causa va exercir de metge titular amb una vocació i una habilitat extraordinàries. Això també ho he vist reflectit en el meu pare, el Doctor Josep Turró (i em pregunto si en això influeix també la genètica). El que també sé és que l'avi no es limitava a exercir la medicina i estava involucrat en qualsevol activitat que portés a la millora del poble. Va ser el primer president del "Sindicat", la cooperativa agrícola, i va contribuir generosament a l'escola de la

Mancomunitat i a subministrar medicaments a les persones necessitades. Era un home intel·ligent, estudiós, sever (sobre tot amb ell mateix) i, com s'ha dit, també molt generós. Jo crec que, entre altres coses per algunes anècdotes que es descriuen després, era un regeneracionista, convençut que calia canviar a fons la societat, en la línia marcada per alguns pensadors que, com l'empordanès Narcís Monturiol, parent de la seva esposa Ignàsia Corominas Monturiol, aspiraven a un món més igualitari i racional. Preocupat pel país, el seu somni era reforestar la muntanya de Verdera. Quelcom que avui ens semblaria normal, en aquell Palau que no podia ni imaginar que algun dia tindria zones de dos parcs naturals dins el municipi, els pastors li cremaven tota l'arbrada que hi plantava, per tal que l'herba per a les cabres fos més verda... sobre les cendres.

Intel·lectual en un entorn de gran ignorància, el seu principal estímul devia estar en la família i en la feina. Com ja he dit, exercia amb excel·lència. Havia de fer de tot, des de remeis amb fórmules magistrals que ell havia anat refinant, fins assistir als parts. Ara bé, tenia una habilitat especial en la traumatologia, gràcies als seus grans coneixements d'anatomia. Les posades d'ossos a lloc i altres cures "miraculoses" eren conegudes per una població que l'admirava i el respectava. I no és d'estranyar perquè, en línia amb les seves creences i la seva autoexigència, servia uns pobles que, després de la guerra civil, en particular, eren molt pobres. Poc podia cobrar a famílies que maldaven per no patir gana... Tot sovint, en comptes de demanar diners als clients en deixava discretament a la tauleta de nit perquè el malalt pogués alimentar-se. Anava a fer les visites a cavall i, ja cap als anys 1950, en una bicicleta amb un motor acoblat (un "mosquito"). Però era tan primet (em pregunto si aquells Ideales, o "caldo", com en deien, que fumava hi influïa...) que un dia una tramuntanada el va enviar a ell i "mosquito" a daltabaix d'un pont i per poc no ho explica.

És difícil imaginar, a l'època de l'internet, la situació d'un metge de poble en un racó de l'Empordà al que calia arribar des de Vilajuïga en tartana, o a peu. Tot i això la seva casa acollia a tothom que pogués aportar un aire renovador. Una història que deu ser poc coneguda a Palau és que el seu fill gran, en Joan, també metge, va ser molt amic d'en Salvador Dalí. Amb dos altres companys més de l'Institut de Figueres que després van destacar - en Ramon Reig com a pintor i en Jaume Miravittles com a escriptor i intel·lectual - van editar una revista "escolar", la primera publicació en la qual hi ha dibuixos d'en Dalí. L'anècdota per a la història és que en Dalí va passar sovint, quan encara era adolescent, per "can Mericano", a la plaça Major de Palau.

El Doctor Turró va ser un home íntegre en uns temps molt complexos. Aparentment dur, però ben sensible i preocupat pels altres, va mantenir la coherència en les circumstàncies més difícils. Si l'advocació a la mare de Déu al lliit de mort no hagués estat seguida d'una negativa a rebre la comunió, segur que el rector de Palau l'hauria utilitzat per poder dir que hi havia hagut una conversió. Encara que la negativa, segons m'han explicat, era sobretot a obrir la boca. Perquè, ja cansat

de viure, sentint-se fora de lloc a casa dels fills que l'acollien, malgrat les atencions que li tenien, va aprofitar que estava a Palau per deixar de menjar i quedar-se definitivament al poble que ell tant estimava...

Potser si hagués pogut parlar de "conversió", Mossèn Francisco s'hauria sentit reivindicat, perquè tota la vida havia maldat per aconseguir-ho. I vull deixar constància ací d'una de les històries més tenebroses, i menys conegudes del poble. Va ser el mateix rector, que no aconseguia de cap manera que anés a missa, qui l'havia portat a les portes de la presó. Efectivament, aprofitant la situació de postguerra i el paper dominador que s'havien donat alguns capellans, el rector va enviar al governador una denúncia, recolzada per les signatures, segurament mig forçades, d'algunes persones del poble. El document del qual tinc còpia, acusa el metge de dir als malalts que cal resar menys i prendre més les medecines que els recepta, i afirma que això és intolerable en una persona que clarament no creu en Déu, etc. Aquesta acusació, als anys 1940, encara que semblava impossible, podia portar a tot un metge de 60 anys a la presó!

Afortunadament la mobilització del Col·legi de Metges, del seu fill Joan i d'alguns amics van poder desballestar aquella maniobra d'autèntica "caritat cristiana". És clar que els temps eren ben diferents als d'ara. I allò que llavors era "políticament correcte" era tot el contrari del que pensem avui. Encara recordo que, de petit, a l'església de Palau, per Setmana Santa fèiem molt xivarri amb uns estris de fusta que servien per "matar jueus"! En qualsevol cas, la gent sap reconèixer el mèrit i l'autèntica virtut, i el poble de Palau va compensar al Doctor Turró d'aquell greuge d'unes poques persones fent-lo, el 1956, fill predilecte del poble i el 1976, tretze anys després de la seva mort i a l'inici de la democràcia, amb el batlle Felip Cortada al davant, posant el seu nom al carrer del Pont (i durant un temps de Calvo Sotelo).

Ens podem queixar, i amb motiu, de la situació actual de crisi, però que feliç hauria estat el Doctor Mateu Turró i Causa veient el Palau d'avui, democràtic, laic, sensible al medi ambient i al paisatge, i també molt més ric i obert al món. I lluitant per la independència de Catalunya.

Fotogrames literaris de PALAU SAVERDERA

Palau no té mar, no té cales ni platja de còdols o de sorra. Altrament, podria haver competit amb Port de la Selva (la contesa amb Roses, i sobretot Cadaqués, hauria estat la de David contra Goliat) en descripcions i evocacions literàries d'autors forasters. El paisatge i racons emblemàtics del nostre poble no van captivar prou escriptors o artistes passavolants, no tenim notícies de cap que l'hagués triat com a lloc d'estada bohèmia ni tampoc de cap ermità lletraferit. Josep Pla manifesta vehement en dues ocasions a *Notes del Capvesprol* (1976) que si hagués tingut "renda" hauria vingut a viure a Pau o Palau. D'altra banda, Sant Onofre no té la grandiositat o simbolisme cultural de Sant Pere de Rodes, la Serra de Verdera ha perdut més cromàtica i abundor vegetal en proporció al Parc Natural del Cap de Creus. El cor i l'epidermis del poble es presten més a fer brollar i colpir la inspiració de poetesses locals (Josefa Roig, Marta Buscató, Dolors Padrosa,...), o comarcals (els poemes "Aplecs de les Goges" i "Sant Onofre" de Maria Terrades i Compte), de les quals parlarem en una altra ocasió.

Els retrats literaris són normalment indirectes, i no tenen el seu zoom enfocat en el balcó-mirador empordanès. L'escriptor Lluís Gonzaga Pla i Cargol (1889-1961), germà del més conegut publicista i editor Joaquim Pla i Cargol, en la seva descripció plàstica del conjunt de Cap de Creus escrivia: "*Un dia clar, sense calimes... S'albirava la mola arrodonada de Pení, surmuntant de les muntanyes [...] els acantilats de Lledó, la Falconera, Cap-Trencat, Canyelles i altres indrets de la costa brava de Roses [...] Tota la serralada de Sant Pere de Rodes, enasprida, oscada i rovellada [...] Àdhuc els masius dispersos i l'estol de cases brunes de Palau-saverdera s'albiraven en el decliu de la serra, ben precisos i retallats de contorn [...] I el pic blanc de Sant Onofre, en un relleix de la muntanya brava, us feia pensar en una congesta invencible que volgués perdurar la neu d'un hivern per l'altre, malgrat tramuntanes i ponents i a despit de totes les soleiades estiuenques*" (*De tot vent. Proses dels camins de la vida*. Dins la revista *Il·lustració Catalana*. Barcelona, s.d.).

L'escriptor barceloní Pere Coromines i Montanya (1870-1939), pare del filòleg Joan Coromines i autor del cèlebre poema en prosa *Les gràcies de l'Empordà* (1919) evoca dins de la gràcia vint-i-unena ("Les runes de Sant Pere de Roda") records excursionistes per les nostres latituds: "Costa amunt per les vinyes de Palau-saverdera i quins raïms negres més dolços que s'hi fan! jo he pujat com apassionat romeu per les mateixes rutes que hi va seguir el meu pare, i he sentit la

punyenta emoció d'adorades memòries al trepitjar les runes de l'antic cenobi català. I després, al pujar al castell de Sant Salvador, la terra empordanesa m'ha semblat encara més plana i resplandenta, i he resseguit amb delícia les cales de la costa i he contemplat la mar immensa, tant polida i clara que s'hi emmirallava el Sol."

La mirada eloqüent de Josep Pla sobre la geometria meravellosa del golf de Roses -creada segons ells per la tramuntana- inclou fotogrames palauencs en diversos espais de la seva obra:

"Des de Palau-saverdera i Pau es veuen dos panorames inoblidables sobre la comarca, perquè tenen, per la seva posició, una visibilitat impressionant. Són poblacions per anar-hi a viure (en possessió, és clar, d'una renda) i dedicar-se a la contemplació. No em costaria pas gaire de fer-ho. A primer terme hi ha un paisatge de vinyes i oliveres, el paisatge mediterrani típic. [...] Sigui com sigui, jo respecto els esperits contemplatius i tinc per ells una admiració real. És gairebé segur que, si jo tingués una renda, vindria a viure a Pau o Palau-saverdera, per contemplar aquest paisatge." (*Obres completes*, 35; p.513, 523)

"La grandiositat [a Sant Salvador] agafa unes proporcions prodigioses. Però un moment: mirin de trobar un dia clar, net, d'una visibilitat perfecta. No són pas tots així. Hi ha dies tèrbols, empastifats, fracassats. Tractin de trobar, si poden, un dia de tramuntaneta. Si és irruent, mirin que no se'ls emporti." (*OC*, 35; p. 358)

"Sant Salvador no s'ha pas de deixar perdre [...] És un dels llocs més precisos per a veure l'Empordà i el Rosselló poetitzats, sublimats, tocats d'una vaguetat tan meravellosa que sembla mentida que pugui ésser veritat. [...] Sant Salvador és el revers del país, perquè l'Empordà és una alternativa de fascinació lírica i d'obsessió del detall -de la realitat concreta i particular portada fins als últims extrems del pes i de la mesura il·luctables." (*OC*, 9; p. 419)

El popular poema nadalenc "Ho sap tothom i és profecia" (1953) de J.V. Foix ofereix una panoràmica de les poblacions del Cap de Creus, combinant les seves geomorfologies amb el costumari idiosincràtic, ben dolç en el nostre cas:

"Els de la Vall i els de Colera / salten contents, a llur manera, / i els de la Selva s'han mudat;/ amb flors de fenc que calquen a l'era: / a cal fuster hi ha novetat. / De Pau i Palau-saverdera

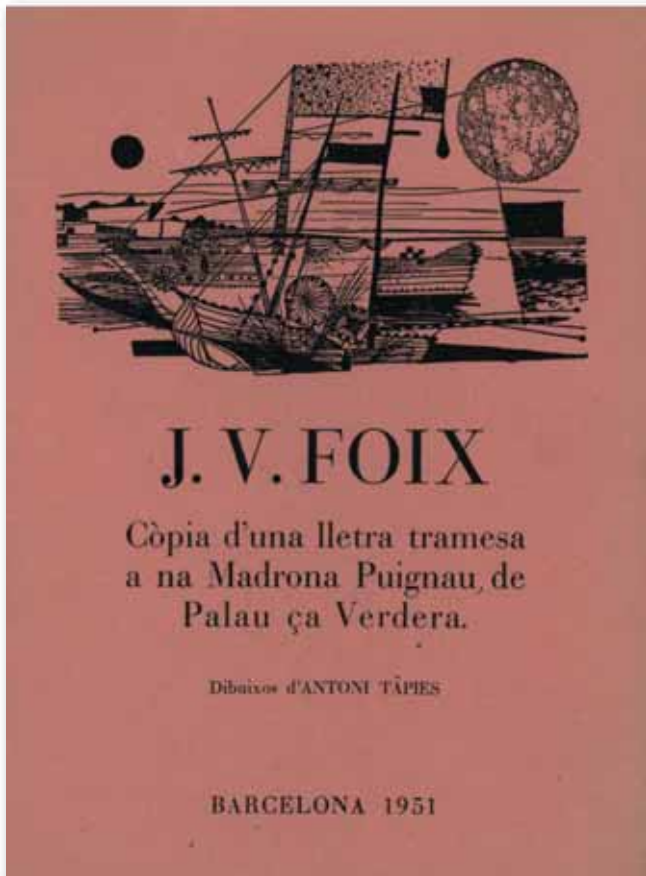

/ porten les mels de llur cinglera / i omplen els dolls de vi moscat.”

El mateix poeta havia escrit dos anys abans a la revista *Dau al set* la més llarga de les seves proses poètiques, on critica les noves formes de vida que comportava el turisme: *Còpia d'una lletra tramesa a na Madrona Puignau, de Palau ça Verdera*. El text és de lectura feixuga per l'estil i el llenguatge ornamentós. Comença així:

“Molt honrada senyora, i com a íntima:

Puix que així et plau que t'escrigui fantasiosament i llarg, et contaré com me meravella el viure nu i cru dels que ací passen llurs vacances. En embolcalls llenyosos, arriben tot d'estrangers amb itineraris espigats, herbaris dàlmates i laques defallents. Si m'ho demanen, i això, com saps, passa sovint, els porto a banyar a cales hipotecades amb nimfeu secret i fosques pinedes proscrites.”

Tot i la llargària de set exuberants planes, l'epístola no conté referències o indicis al nostre poble ni a cap palauenca en concret. Probablement es tracta d'un personatge fictici allunyador del context que vol descriure l'autor. Terrible decepció per als palauencs, que no apaivaguen les magnífiques il·lustracions d'Antoni Tàpies!

Durant la 1ª Fira del Paisatge a Catalunya, organitzada per la nostra associació de veïns, es va celebrar (29 maig 2004) un Recital de Poesia del Paisatge, on es va llegir entre d'altres el

poema de Tomàs Garcés “Les Campanes de Palau” (dins *Viatge d'octubre*, 1955), fàcilment intepretable en forma de cançó bucòlica on la melangia i el record retallen lleus instants de la vida. Com Foix, Garcés va ser un dels escriptors-estiuiejants que va enaltir Port de la Selva dins del mapa literari català.

Les campanes de Palau,
qui les branda? qui les mana?
La volada, cel amunt,
qui l'ajunta i la dispersa?

Per què es mou el gira-sol?
Qui teixia la pinassa?
Buguenvíl·lea i gessamí,
per què mesclen flors i rama?

Manllevava els seus colors
a l'eruga la cardina?
I la serp del xuclamel,
per què lliga la bardissa?

La rosada, com s'adorm
en un clot de campaneta?
Les campanes de Palau,
qui les branda? qui les mena?

El text més directe, personal, i detallat de contingut sobre Palau-saverdera és el poema de Montserrat Vayreda (dins *Els pobles de l'Empordà*, 1984, amb pintures de Lluís Roura), on apareixen els seus elements geogràfics, monumentals i folklòrics més identificadors i antonomàstics.

Un xic de tot

S'escampa i blanqueja dessota la serra
on té escalf i vida, la feina i la llar;
Palau-saverdera domina la terra,
Palau-saverdera domina la mar.

Mentre Sant Onofre guarda la muntanya,
El Salt de la Reina se'n fa bastió.
Com un boc que sotja, s'esmola la banya
el castell en runes de Sant Salvador.

Si olivets i vinyes donen als afores
verdes pampolades, branques a l'oreig,
del castell, la torre que canta les hores
Dóna a qui l'escolta, lliçons de solfeig.

La vella parròquia que migra i que grua
per alliberar-se de místics antulls,
ressorgeix, com Venus, de la pedra nua,
la boca arquejada, romànics els ulls,

Amb l'ànima viva, clava la mirada
als camps que la volten, als cels infinits;
Palau-saverdera respira l'onada,
Enceta les albes, engruna les nits.

Josep Pla escrivia que no es pot deixar perdre Sant Salvador. Veus literàries més recents reivindiquen la conservació i defensa de sectors més amplis del territori empordanès. Amb actitud interessada cal rellegir algunes línies del poema "Sant Pere de Roda" del poeta i pintor gironí Narcís Comadira (dins *Usdefruit*, 1995):

"¿Què en queda de la Selva i la Verdera, noms suggeridors d'esplendor vegetal? [...] La massa arbòria, selvàtica, la van devorar el poder, la pregària i la bellesa. La natura és l'aliment de l'art. Quan la natura es gasta, l'esperit sol buscar llocs més fèrtils. Ara tot és un paisatge dels somnis."

En una nota introductòria Comadira alligona els lectors sobre el significat d'ecologia reivindicativa del títol del poemari: "Aquesta doctrina de l'usdefruit és molt senzilla i es deixa reduir a un sol principi: res no és nostre, només en

tenim l'usdefruit. [...] L'usdefruit, d'altra banda, no s'ha de confondre amb la devastació. Usar les coses vol dir conrear-les i, si és possible, fer-les créixer. Deixar-les, per a l'ús dels que vindran, aptes o –tant de bo– millor de com les hem trobades. I això tant s'aplica a un arbre, a un tros de vinya, al país sencer com –en el cas dels escriptors– a la llengua."

El patrimoni cultural i de natura de Palau és prou ric per inspirar plomes i pinzells de tota mena: poblat neolític, rutes megalítiques, les panoràmiques excelses des de l'ermita de Sant Onofre i els seus voltants, paisatges encara encissadors de vinyes, aiguamolls, sureres, oliveres i barraques de pedra seca; l'església romànica de Sant Joan, la Torre del Rellotge, vestigis de castells medievals, la Torre del Vent, que feia de molí de vent i potser de torre de guaita; personatges històrics com els Vilamarí o Sebastià Casanovas i Canut. També disposa de teixit força abundós de guions per a la fantasia i les llegendes: les tres versions del sant de la Reina des de Sant Salvador, fades a la cova de les Encantades, nimfes de la Font de Sant Onofre o la Font de Dalt, històries de bruixots com en Mingus...

L'Ajuntament palauenc -amb el concurs de pintura i més recentment amb la ruta Tapes Verdera- ha obert uns canals de reclam per fer conèixer el poble als forasters. Seria bona idea ampliar-los a l'àmbit de la fotografia i la creativitat literària. L'apel·latiu Balcó de L'Empordà ja seria prou suggeridor com a lema per convocar un certamen literari o jocs florals per lloar aquests valors populars, combinant imatge i paraula. I no oblidem el trencaclosques dels bruixots.

Miquel Pairoli, a la cloenda de l'escrit que va fer a la nostra publicació (nº 15, hivern 2009) sobre "Els bruixots de Palau-saverdera", va formular el repte de respondre la pregunta de Carles Fages de Climent. Algú sap

On sou anats els famosos bruixots/ de Palau-saverdera, /
que de l'octubre en fèieu primavera?
("Elegia de les bruixes de Llers, altrament dita Epíleg")

José Luis Bartolomé

Josep Casanovas Espelt
OBRES I REFORMES

c/de l'escola, 1
17495 Palau Saverdera
Tel. (+34) 972 55 26 19
Mòbil 678 35 72 83
da_jo_lu@hotmail.com

UNA DONA D'AIGUA - Núria Esponellà
Columna Edicions, 2013 (494 pàgines)

Un absorbent thriller psicològic d'amors clandestins, i una magnífica i ben documentada recreació de la ciutat de Banyoles a les darreries del segle XIX, uns temps convulsos de transformació social, on els paratges de l'estany amb els seus misteris i llegendes també esdevenen protagonistes consubstancials de la història.

LA MARINADA SEMPRE ARRIBA - Lluís Foix
Columna Edicions, 2013 (252 pàgines)

Un fascinant llibre de relats de memòries d'infantesa en la postguerra colpida de la Vall del Corb. Amb estil planià (frases curtes i contundents), el periodista ret homenatge a les seves arrels de Rocafort de Vallbona (Lleida), evocant unes formes de vida on la duresa i austeritat (per exemple portar el tronquet de llenya per a l'estufa de l'escola) marcava el caràcter. Retrata també una parla ("anar a fer el tros") i personatges del món rural que s'han anat perdent. De lectura emotiva per aquells que vulguin revisitar flaixos de la seva joventut als anys 40 i 50, i imprescindible per als joves que pensen que la vida sempre ha estat com fins fa poc "de bufar i fer ampolles".

LES BARRAQUES DE PEDRA SECA DE LA GARRIGA D'EMPORDÀ - Jenar Fèlix Franquesa
Brau Edicions, 2012 (358 pàgines)

Un meticulós estudi de classificació i descripció de l'arquitectura agrícola de la pedra seca en un espai central de set municipis de la plana empordanesa, així com del paper que tingueren aquestes prop de 500 construccions en la colonització d'aquest territori.

A TOC DE CAMPANA. COM ES VIVIA A LA CATALUNYA RURAL - Jordi Torres i Sociats
Farell Editors, 2009 (107 pàgines)

La vida dels pobles d'abans la presidia el toc de les campanes tant en l'organització de la jornada laboral al camp, en la vida social (naixements, batejos, casaments, defuncions, festes...), esdeveniments especials (focs, revoltes...) i tot un seguit de batallades i percussions supersticioses. Aquest llibre és un aplec de vivències, costums i creences del Lluçanès, però que sens dubte comparteix les formes de vida soferta –sobretot per a les dones– de moltes comarques rústegues fins no fa gaires dècades.

EL CARRER DE L'EMBUT - Pilar Rahola
RBA La Magrana, 2013 (283 pàgines)

Un mosaic d'històries personals ben enllaçades que ens transporten de la dictadura de Primo de Rivera del 1923 i de l'exili revitalitzador d'una de les protagonistes a la Cuba de regust català fins als fets del maig de 1937 a la vila de Cadaqués. Un homenatge a un gran mestre republicà assassinat, Lluís Tasis i Parnau, i alhora un gresol narratiu on es barregen les tradicions i llegendes del poble de pescadors amb l'arribada de la cultura refinada i burgesa dels seus famosos estiuejants de l'època noucentista.

2013

A
N
Y

E
S
P
R
I
U

*A vegades és necessari i forçós
que un home mori per un poble,
però mai no ha de morir tot un poble
per un home sol:
recorda sempre això, Sepharad.
Fes que siguin segurs els ponts del diàleg
i mira de comprendre i estimar
les raons i les parles diverses dels teus fills.
Que la pluja caigui a poc a poc en els sembrats
i l'aire passi com una estesa mà
suau i molt benigna damunt els amples camps.
Que Sepharad visqui eternament
en l'ordre i en la pau, en el treball,
en la difícil i merescuda
llibertat.*

Salvador Espriu

B
O
N

N
A
D
A
L

CONCERT DE SANT ESTEVE

A CÀRREC DEL COR DE GOSPEL DE L'EMPORDÀ
(gospel i nadales)

Lloc: Església de Sant Joan de Palau-saverdera

Dia: Dijous 26 de desembre de 2013

Hora: a les 7 del vespre

Entrada gratuïta. Donatiu voluntari per a la delegació de Palau-saverdera, Pedret i Marzà, Vilajuïga i de l'Oncolliga de Girona.

Organitza:

A.V.V. de Palau-saverdera

Cellers d'en
Guilla

Cami de Peralada 1, Barri de Delfià
17554 Rabós d'Empordà (Girona)
Latitud: 42°, 21.3'N
Longitud: 3°, 19'E

972 54 51 28
info@cellersdenguilla.com
www.cellersdenguilla.com

Tel. 972 45 04 30
Fax 972 45 26 74
c/ Sant Mori, 14
17487 EMPURIABRAVA
Castelló d'Empúries

Tel. 972 25 73 22
Fax 972 25 43 92
Av. Rhode, 89 entl.
17480 ROSES (Girona)

CAFÈ
TERRASSES AL MAR

Passeig Marítim, 1
Tel. 972 25 42 62 - ROSES

ALUTEC
FUSTERIA D'ALUMINI I PVC

ISABEL GONZALEZ PAYAN
JOSE MARIA FERNANDEZ

Ctra Roses a Palau Km. 3,2
isabel_alutec@hotmail.com
Tel. 972 552 314 - Fax 972 530 166 - Mob. 661 821 921

Microbusos Barceló

BUTAQUES RECLINABLES-AIRE CONDICIONAT-KARAOKE-TV/VÍDEO-NEVERA-CD

c/ Nou, 34 - 17495 Palau-saverdera - Tel. 972 55 21 9
Fax 972 53 02 46 - Mòbil 607 823 834 - microbus@teleline.es

Residència
EUROPALAU, s.L.

c/ Holanda, s/n
Tel. 972 55 21 30
17495 PALAU-SAVERDERA
(Girona)

Restaurant
Tel. 972 53 02 79

Can Carriot

Fabricació pròpia d'oli d'oliva
i salses allioli. Tel. 606 74 75 37

Subministres EL FAR s.l.

MATERIALS PER A LA CONSTRUCCIÓ
EXPOSICIÓ I VENDA

c/ de la Font, 1
17469 El Far d'Empordà (Girona)
Tel. 972 51 14 08 - 972 51 14 12
Fax 972 51 41 44
www.subministreselfar.com
info@subministreselfar.com

HÍPICA AIGUAMOLLS

Palau-saverdera

Ctra. de Castelló d'Empúries
a Palau-saverdera
Tel. 972 25 30 77
639 78 77 32

Farmàcia
i ortopèdia

Esther i Cristina
Turon Pagès

c/ la Costa, 5 - Tel. 972 53 03 92
17495 **PALAU-SAVERDERA**
(Girona)

**EUROMAT
EXPORT, S.L.**

MIQUEL SALA
Gerente

Pol. Ind. El Pla - c/ Alt Empordà, 2
17486 **CASTELLÓ D'EMPÚRIES**
Girona - España
Tel. 34 972 25 08 24 - Fax 34 972 15 60 78
E-mail: info@euromatexport.com
www.euromatexport.com
Apartado correos, 10

**Cooperativa Agrícola
Palau Saverdera SCCL**

Ctra. Roses a Vilajuïga, s/n.
17495 **PALAU SAVERDERA** (Girona)
Telèfon 972 53 02 04

PLANA CARNISSERIA

> **RAMBLA RIERA GINJOLERS, 59**
17480 **ROSES**
TEL. 972 257 309

Estanc i Queviures

AYTER

c/ de la Plaça, 2 - Tel. 972 53 02 17
PALAU-SAVERDERA

C. S. (G)

**CONSTRUCCIONES
SINYOL y
GESTIÓN, S.L.**

c/ Puig Rom, 100
17480 **ROSES**
Tel. 972 25 30 54
Fax 972 25 62 59

CARNIS D'ALTA
QUALITAT

CRIANÇA I MATANÇA
PRÒPIA

**CARNISSERIA
BARROT
CANSALADERIA**

c/ Dr. Mateu Turró, 11 - Tel. 972 530 315
PALAU-SAVERDERA
c/ Trinitat, 87 - Tel. 972 257 388
ROSES - Alt Empordà

CALAMARS amb PÈSOLS

Ingredients per a 4 persones

- 500 g de calamars
- 400 g de pèsols
- 200 g de tomàquet madur
- 2 ous
- 1 ceba
- ½ cabeça d’allis
- 1 got de vi blanc
- Oli d’oliva, 3 cullerades d’allioli
- Sal i pebre

Preparació:

Si són congelats els calamars, els descongelarem i els tallarem.
 Sofregim en una cassola amb el foc ben lent la ceba i els alls picats.
 Quan estigui daurat, afegirem els calamars fins que agafin color, afegim el vi blanc i deixem reduir. Tot seguit afegim el tomàquet triturat sense pells ni gra, deixem coure una mica i afegim un got d’aigua, quan comenci a bullir, incorporem els pèsols i manteni el foc uns 20 min. Rectificarem de sal i cobrirem els calamars amb dues cullerades d’allioli.
 A part bullim els ous 10 min. fins que estiguin cuits, refredar i pelar i els partim pel mig.
 Posarem els calamars amb els pèsols en una plata i ho adornarem amb els ous en el moment de portar-ho a la taula.
 Bon Profit!!!

Rosa Casanovas.

Carrers de Palau-saverdera

Contestant a les definicions d’aquests quinze carrers palauencs trobareu un missatge en la columna enfosquida d’aquest encreuat acrostic.

1	U	U													U
2	U								U	U	U				
3										U	U				
4									U	U	U				
5	U							U	U	U	U				
6	U	U													U
7	U									U	U				
8	U	U													
9	U	U													
10														U	U
11	U	U													U
12														U	U
13	U													U	U
14	U														
15	U														U

- Filòsof nascut a Vic (1810-1848)
- Plaça on abans es ballaven les sardanes
- Diminutiu de la part del poble que antigament era fora del seu recinte (al revés)
- Carrer on abans hi havia els estudis
- Carrer que alguns confondrien amb el de la selecció espanyola
- Sant Pere ..., lloc de pelegrinatge
- Aquest filòsof era alemany (1770-1831)
- Vent que ve de l’est, com l’equip valencià de 1ª divisió
- “L’.....”, poema de Joan Maragall
- La muntanya més alta dels Pirineus Orientals (al revés)
- A Espolla fan un concurs de llançament d’aquesta part de l’oliva
- Carrer amb nom de font (al revés)
- Vent del nord-est segons la dita “..... la mou, llevant la plou”
- Carrer d’un arbre mediterrani i d’un dolmen palauenc (al revés)
- La capital d’aquesta comarca és Mataró / Terreny pantanós

PRINTEC
 Projectes Informàtica i Noves Tecnologies S.L.
 Ctra. C-260 Km. 39'5   17487 EMPURIABRAVA (GIRONA)
 Tel. (972) 15 19 39   Apt. De correus nº 7
 Fax. (972) 15 02 77   email: printec@printecsoft.com

SOLUCIONS:

Q	U	W	S	U	U	U	W	Q	S	I
I	V	S	O	R	E	V	V	Q	R	I
Q	I	V	O	E	I	U	U	Q	E	I
Q	Q	W	V	I	I	I	V	I	Z	I
Q	I	O	A	N	I	Q	Q	I	I	
Q	Q	I	O	I	O	I	V	I	O	I
V	O	R	O	I	R	Q	Q	O	U	U
I	N	V	A	E	I	Q	Q	R		
Q	Q	Q	I	E	O	I	H	Q	E	
Q	V	O	O	R	E	Q	Q	U		
Q	Q	Q	Q	V	I	R	Q	U	S	
Q	Q	Q	V	I	O	S	I	U		
Q	Q	R	V	A	V	E	I	E		
Q	Q	Q	R	O	I	W	Q	Z		
Q	S	E	W	I	V	Q	Q	I		

Ara ja podeu
 comprovar si ho
 heu fet BÉ!

TRAMS

*Riu amunt l'aigua brolla amb gran força continguda,
esquitxant els còdols, modelant les pedres per on va passant.
No s'entreté gairebé en observar el paisatge,
no sent ni tan sols els ocells cantar.*

*Un dia, tranquil·la, arriba a la plana,
tot bressolant els llistons dels vorals.
Sent enyorança del seu curs pels singles de la muntanya,
i alhora es deleix per contemplar els estols que passen volant.*

*Avui avança plàcidament per l'ampla llera,
no l'empeny cap altra força que no sigui el seu anhel.
Acarona dolçament la sorra que al seu pas arrossega
i estima per damunt de tot les fonts que l'han fet brollar.*

Dolors Padrosa